Srečanje z Raško

ZAPIS Z LETOVANJA PO ČSSR

OSTRAVA, srce železa in koksa Češkoslovaške, ima več kot 300.000 prebivalcev. Vsak dan pa pride v mesto še kakih 120.000 parov delovnih rok.

Ostrava je mesto dimnikov (najvišji je več kot 260 m visok), plavžev, rudniških naprav. V okolici pa se raztezajo nova naselja, rastejo stanovanjska poslopja, novo univerzitetno središče, široke avenije, parki, igrišča.

Za oddih in okrepitev ljudje nimajo daleč. Manj kot 50 km južneje se vijugajo Beskidy, gričevnat svet, ki doseže v Lysi gori (1323 m) svoj najvišji vrh. To je hribovita pokrajina, obrasla z gozdovi, posejana z dolinami, mednje pa so sindikati postavili hiše in poslopja, kjer poleti in pozimi nabirajo novih moči rudarji, gradbinci, železarji. Naši otroci so letovali v Kunčicah. Raztegnjeno naselje ima sicer komaj 2.000 prebivalcev, v sezoni pa jih je še vsaj 5-krat več. Tu v bližini je doma Marička Magdonová, junakinja enega najznamenitejših čeških pesnikov Petra Bezruča. *V teh krajih sta opravljala svoje poslanstvo slovanska apostola Ciril in Metod.* In še nekaj: to je domovina zimskega športa. Tu je tudi prvič skočil Jiři Raška. On pa je za bratsko ČSSR idol. Kakor pri nas Miro Cerar. In kdo naj bi bil bolj vesel obiska planiškega junaka, kot naši otroci na letovanju?

Povsem drugačen je, kot pa smo ga vajeni iz Planice. Črnolas, manjše, a atletske postave. Med našimi osmošolci je bil videti kar njihov vrstnik, čeprav bo 4. februarja imel že 32 let.

Vprašanja so kar deževala: če ga je strah na planiški velikanki, kaj sodi o naših smučarjih, naši domovini itd. Po njegovih odgovorih smo videli, da je občudovalec in prijatelj naše Planice, znanec in prijatelj naših skakalcev in da je njegov lik naš pokojni Janez Polda.

Jiři Raška — njegov avtogram je dragocen

40 šišenskih otrok na letovanju v ČSSR pa je doživelo še številna druga srečanja. Eno takih je bil obisk železarne Vitkovice v Ostravi. Tu je zaposlenih kar 50 tisoč ljudi; ogromne dvorane, plavži, naprave in stroji so otroke zares presenetili. Posebno doživetje je bil ogled valjarne, kjer kljub najmodernejšemu postopku občuduješ delovne ljudi, ki morajo delati v vročini in strašnem hrupu.

Posebna radost je bil ogled živalskega vrta v Ostravi. Ne moremo ga primerjati z zagrebškim ali ljubljanskim.

Otroci so videli več muzejev, gradov, seznanili so se s prazgodovino in zgodovino Moravske, sprejel jih je župan mesta Otave, direktor podjetja Stavbař in drugi funkcionarji, ogledali so si najsodobnejšo pekarno itd.

Povedati bi morali še o tridnevnem bivanju v Pragi. Hradčani, Karlov most, mavzolej, razgledni stolp in še druge znamenosti, to so vrednote, ki jih naši otroci ne bodo zlepa pozabili.

Zapis pa bi bil površen, če ne opišemo pristnih stikov naših otrok s češkimi in življenja v Kunčicah.

Najprej: nastanitev v domu, ki so ga zgradili pred 10 leti. V sobah so po tri postelje, le v nekaterih jih je po pet. Na voljo je topla in hladna voda ter kopalnice s tuši. Dom je zaživel ob sedmih, ko so najboljši dvignili *našo in češko zastavo. Po izdatnem zajtrku,* pred njim je bila jutranja telovadba, je bil ali izlet ali kopanje. Otroci so se najbolj veselili celodnevnega kopanja na Baški prehradi, to je jezeru na Ostravici. V treh tednih je bilo le pet dni s slabšim vremenom, zato je bilo izletov, športnih tekmovanj, ekskurzij in kopanja res veliko.

Še več pa prijateljstva z mladimi Čehi. Ni jih oviral jezik. Sporazumevali so se s slovensko češčino ali češko slovenščino. In končno res niso bile tako velike razlike: vsi so bili polni življenja in zdravja, brezskrbnosti, ljubezni do svoje domovine, bratje, ki so si obljubili, da se bodo še videli in si veliko pisali.

Spominjali se bodo srečnih, veselih dni, lepote in kulture v bratski ČSSR in ljubeznivosti gostiteljev in ne nazadnje Jiřija Raške, skromnega športnika, ki je prenekateremu našemu napisal v spominsko knjigo, da pozdravlja vse mlade v bratski Jugoslaviji.

M. A.

Zmeda-forji namesto semaforjev

SEMAFOR SO LJUDJE iznašli zato, da bi jim urejal promet in da bi se lahko hitreje in varneje prebijali skozi vse gostejšo reko vozil. In tako bi tudi bilo, pravzaprav tako je povsod tam, kjer so stebre s tremi svetilkami postavljali preudarno in še bolj preudarno tudi naravnali intervale, v katerih se ugaša in prižiga zelena luč. Še več, pametne glave so pogruntale tudi »zeleni val«, to se pravi — voziš lepo z določeno hitrostjo in pred tabo se lepo prižigajo zelene luči na semaforju in če ni zapletov, lahko kaj hitro pustiš vsa križišča za seboj. Toda, kjer so luči postavljali kar tako, tja v tri dni, kjer je bilo pač križišče, no, tam imajo pa zeleni val drugačne vrste — na pobesnelih obrazih voznikov, ki se morajo kljub moderni semaforski tehniki po cele ure prebijati skozi promet.

Poglavje zase so seveda križišča glavne ceste s stransko. Če bi tam semaforja ne bilo, potem bi se vozniki s stranske ceste le s težavo pririnili v reko pločevine, kar lahko najbolj nazorno opazujemo ob ne tako redkih priložnostih, ko semaforji »crknejo«. Toda, upoštevati je treba frekvenco vozil na obeh cestah in v skladu s tem naravnati intervale. Tako lahko recimo pri Celovcu vidite semafor, ki se za tiste s stranske ceste prižge le za nekaj sekund, kar pa je še vedno dovolj, da se disciplinirani vozniki spravijo čez vpadnico, še preden se zopet po njej vlije dvopasovna reka.

Kako pa je s tem pri nas? Pustimo sedaj zloglasno križišče v Vižmarjih, odprto je šele malo časa in morda ga bodo sčasoma le uredili kot je treba. Toda na Celovški cesti imamo še dovolj primerov slabe nastavitve intervalov. Stavim, da bi bilo ob konicah pri Delavskem domu veliko manj gneče, če ne bi zelena luč pri hali Tivoli tako širokogrudno gorela za tiste maloštevilne avtomobile, ki pripeljejo bodisi od dvorane, bodisi od pivovarne. Drug primer je spet pri naslednjem križišču, kjer je nedvomno razmerje v frekvenci vozil 1 : 10 ali še več, semafor pa med cestama kljub temu ne dela razlik in se zato na Celovški redno nabirajo kolone. Povsem druga stvar je s semaforji na križišču z Aleševčevo, kjer so intervali ustrezni, saj je tudi promet od železniškega prehoda razmeroma gost.

Dobro bi bilo, če bi pri iskanju vzrokov za nepotrebno gnečo ob konicah upoštevali tudi intervale svetlobnih signalov na križiščih. Sicer se nam utegne kmalu zgoditi, da bomo imeli namesto semaforjev »zmedaforje« ...

Z. Š.

Osebni dohodek in minulo delo

KOT JE ZNANO smo pretežni del družbene delitve sredstev za osebne dohodke zasnovali na našem prispevku v sedanjem delu. Tako pri delitvi upoštevamo le delovno dobo, stalnost zaposlitve itd., to pa ne daje in ne more dati prave podobe skupnega človekovega dela — sedanjega in minulega — v celotni njegovi delovni dobi. Ker se z leti delovne dobe zmanjšuje količina sedanjega dela, prihaja zlasti v kasnejšem obdobju delovnega staža zaposlenih do zniževanja njihovega osebnega dohodka, saj smo naš veljavni sistem delitve dohodka in osebnih dohodkov zasnovali pretežno na kriteriju sedanjega dela. Takšna, tako v ekonomskem kakor tudi v socialnem pogledu, nelogična praksa je pri nas možna samo zato, ker nam v samoupravnem sistemu delitve proizvodov družbenega dela ni uspelo poiskati najprimernejših teoretičnih in praktičnih rešitev, kako čim neposredneje materialno povezati ekonomsko-socialni položaj delovnega človeka z njegovim skupnim minulim delom že v času delovne dobe. Že s samim sistemom delitve dohodka in osebnih dohodkov je torej treba omogočiti, da bo naš sedanji dohodek vseboval tudi naš skupni delovni prispevek, posebno še njegovo minulo delo. Tako bi odpravili škodljivo prakso, da prejemamo v drugem delu delovne dobe nizek osebni dohodek — na osnovi sedanjega dela. Absolutna raven stvarnega osebnega dohodka zaposlenih bi morala v načelu relativno naraščati od prvega do zadnjega leta njihove delovne dobe. Pri tem naj bi v prvem delu delovne dobe zaposlenih prispevalo k absolutni ravni njegovega sedanjega osebnega dohodka več živo delo, v drugem delu pa naj bi bil večji prispevek na osnovi minulega dela.

Relativni odnosi med minulim in živim delom v oblikovanju strukture sedanjih osebnih dohodkov so torej v bistvu materialni odnosi med delovnimi ljudmi v združenem delu. Kakšni naj bodo stvarni odnosi med temi dvemi stanji človekovega dela pri oblikovanju sedanjega osebnega dohodka v vsaki posamezni delovni organizaciji in v družbi kot celoti, pa se je treba odločiti na odnosi družbenega dogovora.

Oblikovanje sedanjega osebnega dohodka delovnega človeka na osnovi živega in minulega dela ne pomeni vnašanja individualno-lastniških in podobnih odnosov v naš družbeno-ekonomski sistem, zasnovan na samoupravno organiziranem združenem delu in družbeni lastnini. Resnica je nasprotna: vpeljava minulega dela v delitev pomeni udeležbo vsakega posameznika v družbeni delitvi dohodka izključno na osnovi dela.

V. B.